

بِنَامِ خَدَا

In the name of God

دانشگاه علوم پزشکی تبریز

دوره آموزشی مقدماتی
طب سنتی ایران

مرکز تحقیقات فلسفه و تاریخ پزشکی

آشنایی با گیاهان دارویی پر مصرف (2)

کاظم خدادوست

دکتری تخصصی تاریخ علم و تکنولوژی
پزشکی (Ph.D)

ابوبکر اخوینی بخارائی، نویسنده کتاب “هدایه
المتعلمین فی الطب” اولین کتاب فارسی پزشکی
می گوید:

>... بر هر آدمی واجب است اندکی از علم
بجشکی (پزشکی) بیاموزد، تا تن را بدرستی نگاه
دارد تا مفتعلان بجشکان (پزشکان قلبی) تن او
را هلاک نکنند...<

تاریخچه داروسازی

داروسازی از شاخه‌های بسیار مهم پزشکی است. که آن را به عربی « الصیدله » می‌گویند.

بسیاری از قراین و شواهد موجود حاکی از آن است که دانش و فن داروسازی نخستین بار در ایران زمین سر برآورده است و درمان بیماران با بکار بردن داروها از ایرانیان کهن یا آریان ها شروع شده است.

بر حسب عقیده زرتشتیان و آنچه در اوستا نقل شده، اولین طبیب به نام " **تری‌تا** " (Trita) پدر گرشاسب پهلوان بوده است.

او اولین فردی است که **باطل‌کننده جادو** میباشد و او از **خواص گیاهان دارویی و عصاره آنها** اطلاع داشته است.

یکی از شواهد این ادعا، کتاب " **تحفة العجایب** " (علی بن محمد بن اثیر) است که در آن حکایتی نقل شده است که تهیه شراب و استعمال آن را به جمشید نسبت داده اند و او را **مکتشف خمر (شراب)** معرفی کرده است.

در ایران باستان از " می " به عنوان **داروی بیهوشی** برای اعمال جراحی کمک می گرفتند.

طب و داروسازی در ایران باستان، پس از سقوط هخامنشیان، در نتیجه **ارتباط با یونانیان** به پیشرفت های قابل ملاحظه ای دست یافت.

در دانشگاه جندی شاپور برای نخستین بار در ایران، **پزشکی** و داروسازی از یکدیگر **تفکیک** شدند.

بسیاری از کتب پزشکی و داروسازی حکمای یونانی نظیر جالینوس و ارسطو و سقراط در این دانشگاه به زبان فارسی ترجمه شد.

تاریخچه داروسازی بعد از اسلام:

ویل دورانت می گوید که : « نخستین بار ، داروخانه به وسیله ی مسلمانان ایجاد شد و هم آن ها نخستین مدرسه ی داروشناسی را بنیاد کردند.

آنها بی هوشی به وسیله ی استنشاق را در بعضی امور جراحی به کار می بردند و از حشیش و دیگر مواد مخدر ، برای ایجاد خواب عمیق استفاده می کردند.

ابوبکر محمدبن زکریای رازی، علم دارو و گیاه شناسی را نزد **شیخ صیدلانی** داروساز بیمارستان بغداد آموخت.

از کارهای او در زمینه داروسازی می توان پیدا کردن **“جوهر گوگرد”** از زاج (Alum) و **“الکل”** از نشاسته را نام برد.

همچنین رازی برای **اولین بار اصول آزمایش داروها** و **مواد** را در طب باب نموده و آنرا برای آیندگان به ارث گذاشته است.

ابن ماسویه

یکی از داروسازان دانشگاه **جندی شاپور** ماسویه بود که مدت 40 سال در بیمارستان جندی شاپور به کار داروسازی و داروشناسی مشغول بود.

وی کتابی در باب داروها نوشته است که تا قرن شانزدهم میلادی کتاب درسی و تحصیلی مشتاقان علم داروشناسی بوده است.

در این کتاب به طور مثال **شربت " افسنتین "** برای **بی اشتهایی** و **"معجون سنگ قیمتی"** در **مداوای ضعف قلب** و **"مُشک"** برای **مداوای صرع** و **" خایه روباه "** برای **مداوای سل تجویز شده** است.

"شاپور بن سهل"

از افراد دیگری که درجندی شاپور به تدریس داروسازی مشغول بود، می توان "شاپور بن سهل جندی شاپوری" صاحب بیمارستان جندی شاپور بوده است.

وی کتاب مشهور خود را به عربی به نام کتاب "القرابادین" در 22 باب نوشت.

این کتاب از اواخر قرن سوم تا قسمتی از قرن ششم در دکان های دارو فروشی و بیمارستان های بغداد و ایران استفاده می شده است.

"رشیدالدین بن صوری"، در کتابی به نام "الادویة المفردة" لیست داروهای گیاهی را آورده است.

در این کتاب ، او از داروهای یاد کرده که بر آنها و منافعشان آگاهی داشته است و گذشتگان ذکری از آنها نکرده اند.

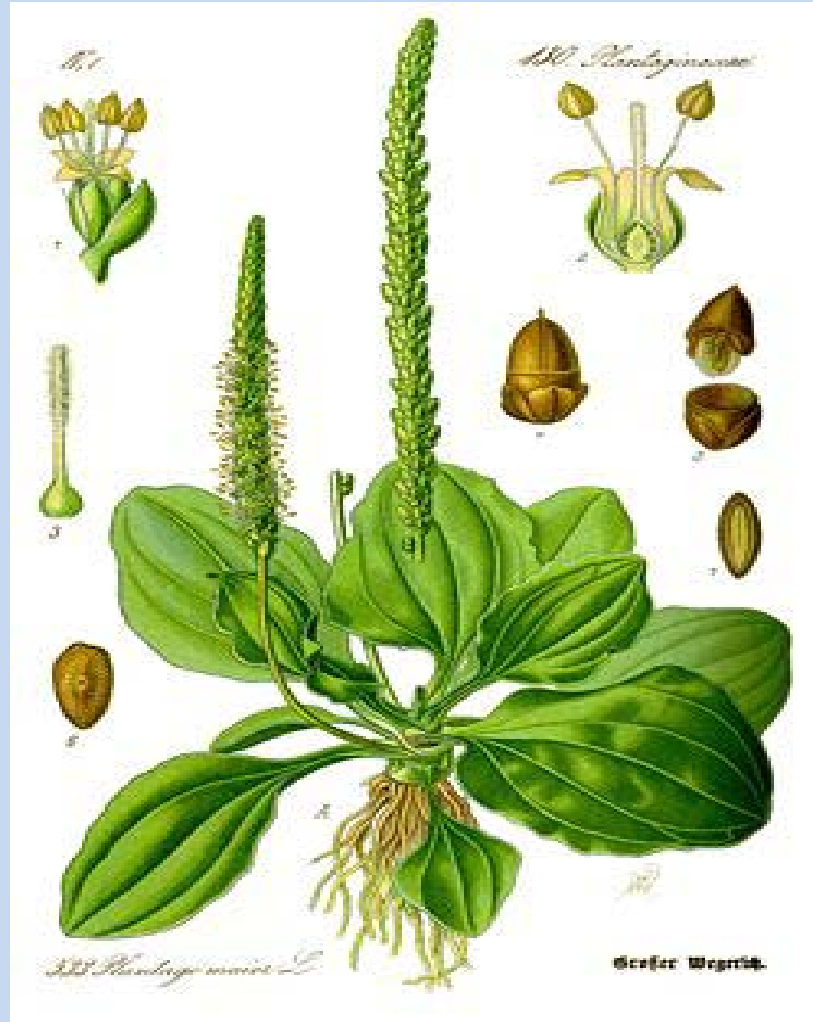
او، برای تحقیق در بارها گیاهان ، به محل رویش آنها می رفته و با او، مردی نقاش با رنگهای متعدد و متنوع همراه می شده است.

وی به مناطقی در کوهستان لبنان و جاهای دیگر که
رویشگاه گیاهان بوده، می رفته و گیاهان را جستجو
می کرده و پس از مشاهده آنها، به شخص نقاش
نشان می داده است. بدینسان، رنگ، مقدار برگ،
شاخه و ساقه های گیاه ثبت و با دقت نقاشی می شده
است.

از جمله مهم‌ترین کتاب‌ها که در زمینه داروسازی نوشته شده است می‌توان:

- "الانبييه عن حقايق الادويه" که "ابومنصور موفق بن علي هروي" در قرن چهارم تألیف کرده است.
- کتاب "تحفه حکيم مؤمن"، تألیف "محمد مؤمن تنکابنی" پزشک شاه سلیمان صفوی را نام برد.
- کتاب "قانون فی الطب" (ج 5 و 2) ابن سینا.....

بارهنگ

- نام علمی

- Plantago major L.

- نام انگلیسی

- Common plantain, Plantago seed

- تیره گیاه: از تیره بارهنگیان

- نام عربی: لسان الحمل الكبير

- نام های دیگر: بیزووشا (در آذربایجان)، رکیشه (در زبان کردی)، بارتنگ

- مکان رویش: این گیاه تقریباً در تمام نقاط ایران رویش دارد. محل انتشار این گیاه در کل اروپا، شمال و قسمت های مرکزی آسیا است.

- بخش موثر اندام گیاه: ریشه، برگ، گل، خوشه

- درجه سردی و گرمی: سرد و خشک، درجه دوم

- خواص درمانی:

- سل، خراشیدگی شکم و زخم امعاء، بیماریهای کلیه، ورم کبد، خونریزی رَحمی، زخمهای رَحم (هدایه)

- درد گوش، زخم روده، اسهال، زخمهای عفونی و دیگر زخم ها، قطع خونریزی لثه، جگر، کلیه، ضد صفرا (الابنیه)

- قطع خونریزی، درمان دملهای کهنه و نو، دملهای گردن (خنازیر)، کهیر، مxmlک، سوختگی، ورم های بیخ گوش، داءالفیل، درد گوش، درد دندان، صرع، برونشیت، درد کبد، درد کلیه، زخم روده، خونریزی بواسیر، تب نوبه (قانون)

سنجد

• نام علمی

- *Elaeagnus angustifolia* L.

• نام انگلیسی

- Silver berry, Oleaster

• تیره گیاه: از تیره سنجدیان

• نام عربی: عُبیرا

• نام های دیگر: ایده (در آذربایجان)، سرین چک (در

کردستان)، پستانک، چوب دانه

• مکان رویش: در اغلب مناطق معتدل و در سراسر

ایران می روید و در اطراف تبریز زیاد است.

- بخش موثر اندام گیاه: میوه، ریشه، چوب، پوست و برگ
- درجه سردی و گرمی: سرد و خشک، درجه اول
- خواص درمانی:
- خراشیدگی شکم و زخم امعاء، درد شکم و درد پهلو (هدایه)
- قابض، ضد اسهال، برطرف کننده تشنگی، موافق با طبیعت کودکان تا شیر خورند، ضد صفرا (الابنیه)
- بند آورنده خونریزی، قابض، درمان سرفه، ضد استفراغ، ضد اسهال، مدر (قانون)

زیره

• نام علمی

• Carum carvi L. - Apium carvi

• نام انگلیسی

• Caraway, Caraway seed

• تیره گیاه: از تیره چتریان

• نام عربی: کراویا

• نام های دیگر: شاه زیره، تَقْدَه، کمون رومی

- مکان رویش: در اغلب مناطق ایران، و کشورهای دیگر از جمله افغانستان، ازبکستان، تاجیکستان، ترکیه رویده می شود.
- بخش موثر اندام گیاه: میوه
- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه سوم
- خواص درمانی:
- گلو درد، اسهال، درد سینه، سنگ کلیه، زخم مثانه (الابنیه)

- درد بینی، درد معده، سوء هضم، آرزوی گل خواری(ویار)، آروغ، سکسکه، اسهال، خروج مقعد، درد شکم و درد پهلو، درد کبد، درد شکم و پیچش ناف، ورم کبد، آب آوردن شکم، زخم مثانه، کاهش نیروی شهوت، قطع خونریزی حیض، فتق، خونریزی رَجَمی، سنگ کلیه، خراشیدگی شکم و زخم امعاء (هدایه)

- باد شکن، ضد استفراغ، مقوی معده، کمک کننده در هضم غذا، سکسکه، ضد خفقان، مدر، درد روده، ضد بواسیر، ضد کرم(قانون)

مرزنگوش

• نام علمی

• Origanum Vulgare L.

• نام انگلیسی

• Marjoram, Oregano

• تیره گیاه: از تیره نعناعیان

• نام عربی: مردکوش

• نام های دیگر: قارا قنیق (در آذربایجان)، گویچکه

مله (در کردستان)، آویشن کوهی، پونه کوهی،

مرزنجوش

- مکان رویش: این گیاه بومی شمال اروپاست و در مناطق مدیترانه و مکزیک و ایران هم رویده می شود.

- بخش موثر اندام گیاه: سر شاخه‌های گلدار

- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه دوم

- خواص درمانی:

- سردرد، درد شقیقه، لتارژی (کمای ناشی از بیماری)، خواب آلودگی، صرع، فلج شدن، فروافتادن کام، وزوز کردن گوش، سردرد، درد گوش، سنگینی گوش، درد بینی، آروغ، اسهال کردن، دردهای رَحِم، فتق، کوژپشتی، تب دق، گرفتگی رحم (هدایه)

● سر درد، درد معده، بیماری کجی دهان، درمان گرفتگی های مغزی (الابنیه)

● مُسهل، زدودن لکه های خونی زیر چشم، ضد ورم بلغمی، مسکن درد پشت و ران، سر درد، درد گوش، درد و پیچش روده، پاد زهر نیش عقرب (قانون)

زنجبيل

• نام علمی

• Zingiber officinale

• نام انگلیسی

• Ginger

• تیره گیاه: از تیره زنجبیلیان

• نام عربی: زنجبیل

• نام های دیگر: زنجفیل، زنزبیل

• مکان رویش: بومی آسیای جنوب شرقی است ولی

در، ایران، آفریقای شمالی، جامائیکا، مکزیک و

ژاپن نیز کشت می شود.

- بخش موثر اندام گیاه: ریشه
- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه سوم
- خواص درمانی:

● مدر، داء الثعلب (بیماری ریزش موی)، سردرد، سکت، فلج شدن، بیماری کجی دهان، سرفه کردن، ورم معده، سوء هضم، سکسکه، اسهال کردن، قولنج (درد شکم و درد پهلو)، درد کبد، سنگ کلیه، بیماریهای کلیه، کاهش نیروی شهوت، آب آوردن شکم، دردهای رَحِم، درد و بیماریهای مفاصل، درد پشت، داء الفیل، تب دق، پیسی، تب بلغمی، مسمومیت (هدایه)

- ضد نفخ، افزایش نیروی جنسی، رفع تاریکی چشم، درمان درد سینه، درد معده، درمان زخمهای کهنه (الابنیه)

- باد شکن، ملین، مقوی نیروی جنسی، تقویت کننده هوش و حافظه، ضد رطوبتهای سر و گلو، رفع کننده تیرگی چشم، کمک کننده در هضم غذا، رافع سردی کبد و معده، پاد زهر حشرات موزی(قانون)

• نام علمی

• Thymus vulgaris L.

• نام انگلیسی

• Dittany, Thyme

• تیره گیاه: از تیره نعناعیان

• نام عربی: صَعْتَر

• نام های دیگر: ککلیک اوتی (در آذربایجان)، آزر به

(در همدان)، هه زبی (در کردستان)، صعتر الحمار،

آویشم، حاشا، سوسنبر

- مکان رویش: آذربایجان، کردستان، کرمان، دامنه های جنوبی البرز، کرمانشاه
- بخش موثر اندام گیاه: ریشه، گل، برگ
- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه سوم
- خواص درمانی:

● مدر، ضد سرفه، سوء هضم، درد و بیماریهای مفاصل، سیاتیک، سردرد، کجی دهان، وزوز کردن گوش، بیماریهای قلبی، دردهای رَجِم، قی کردن، سکسکه، درد شقیقه، اسهال کردن، کوژپشتی (هدایه)

- ضد نفخ، زرد زخم، تقویت معده، ترمیم زخمها، خوش بو کننده دهان، مدر، آورنده خون حیض، تقویت دید چشم، درد دندان(الابنیه)

- بند آورنده خونریزی، ضد زگیل، ضد ورم های بلغمی، سیاتیک، درد دنده ها، ضد کم سویی چشم، کمک کننده در هضم غذا، ضد سوء هاضمه، مدر، پالاینده سینه و ریه ها(قانون)

زيتون

• نام علمی

- Olea europaea

• نام انگلیسی

- Olive, Olive tree

• تیره گیاه: از تیره زیتون

• نام عربی: زیتون، عَتَم

• نام های دیگر: گلگم و گلکام (در کردستان)، چوب سید
(در گرگان)

- مکان رویش: محل رویش این درخت در کشورهای حاشیه مدیترانه (در مناطق آناتولی، یونان، ایتالیا، فرانسه و اسپانیا) می باشد. هم چنین در شمال ایران مخصوصاً شهرستان رودبار رویده می شود.
- بخش موثر اندام گیاه: ریشه، برگ، چوب، پوست، میوه
- درجه سردی و گرمی: **زیتون رسیده** از نظر طب قدیم ایران، گرم و قابض، **میوه نارس** آن، سرد و خشک و **روغن زیتون**، گرم و خشک
- **چوب و برگ** آن نیز سرد و خشک است.

• خواص درمانی:

• درد شکم و پیچش ناف، آماس غده ای (خنازیر)،
صرع، فلج شدن، تب بلغمی، تب ربع (تب هرچهار
روزه)، سردرد (هدایه)

• درد معده، درد دندان، درد طحال، آفت های دهان،
مدر، آورنده خون حیض، درمان بواسیر (الابنیه)

• پاک کننده، پاد زهر نیش عقرب، ضد عرق، تقویت
موی سر (ضد سفیدی مو)، ضد خارش و التهاب
پوست، سیاتیک، ضد نقرس، مستحکم کننده دندانها
و قطع کننده خونریزی لثه ها، درد گوش، زخم های
چشم، برونشیت و بیماریهای تنفسی (قانون)

سیاه دانه

• نام علمی

- *Nigella sativa* L.

• نام انگلیسی

- Blackseed, Black caraway

• تیره گیاه: از تیره آلالگان

• نام عربی: حَبَّة البرَكَّة

• نام های دیگر: قره چوره ک اوتی (در آذربایجان)،

سیاوله (در کردستان)، شونیز

• مکان رویش: این گیاه بومی جنوب غربی آسیاست.

- بخش موثر اندام گیاه: دانه
- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه سوم
- خواص درمانی:

● مدر، سردرد، فلج شدن، سوء هضم، آرزوی گل خواری (ویار)، سکسکه، اسهال کردن، درد کبد، آروغ، درد شکم و پیچش ناف، سنگ کلیه، تب هر چهار روزه، آب آوردن شکم، امراض طحال، دردهای رَحِم، فتق، سیاتیک، خونریزی رَحِمی، سقوط جنین، درد پشت، تب بلغمی، یرقان، تب افیالوس (هدایه)

- ضد نفخ، گشنده کرم کدو، زگیل، پیسی، ماه گرفتگی و لکه های سیاه روی پوست، تنگی نفس، تب ربع، مدر، آورنده خون حیض، ضد زکام، درمان زخم هائی که در اثر گزش حشرات بوجود آمده اند (الابنیه)

- باد شکن، تنقیه کننده، ضد ورم بلغمی، ضد زکام، سر درد، درد دندان، ضد کرم، سنگ کلیه، سنگ مثانه، ضد تب های بلغمی و سودایی، پادزهر نیش رتیل(قانون)

- پیغمبر اسلام(ص) فرمودند: «سیاه دانه درمان تمامی بیماری ها به جز مرگ است»

اسطوخودوس

• نام علمی

• *Lavandula officinalis L.*

• نام انگلیسی

• *Lavander*

• تیره گیاه: از تیره نعناعیان

• نام عربی: ضرَم، شاه اِسْبَرَم رومی

• نام های دیگر: ایستی قودوز، یونان لاوانداسی
(در آذربایجان)

- مکان رویش: این گیاه در بیشتر نقاط دنیا مخصوصاً در مناطق مختلف ایران، جنوب فرانسه، مناطق مدیترانه و در تورنتو به حالت خودرو می‌روید.

- بخش موثر اندام گیاه: برگ و سرشاخه های گلدار

- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه دوم

- خواص درمانی:

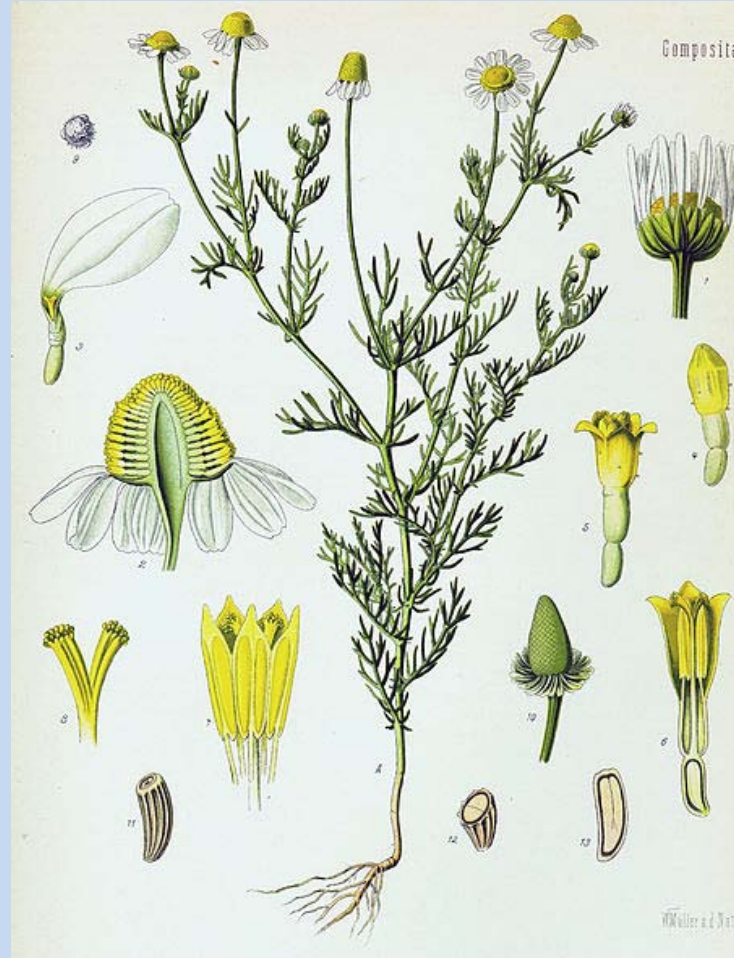
- افسردگی، سردرد، لتارژی، خواب آلودگی، جذام،

- مالیخولیا، تب هرچهار روزه، اسکیزوفرنی، صرع،

- سرفه کردن، کابوس، تب افیالوس (هدایه)

- درمان گرفتگی های بدن، تقویت ریه، زیبائی پوست بدن، درمان دمل، درمان صرع، مالیخولیا(الابنیه)
- ضد عفونت، مُسکِن دردهای عصبی، مالیخولیا، صرع، مستحکم کننده مجاری ادراری، دفع کننده بلغم و سودا(قانون)

بابونه

• نام علمی

- Chamaemelum nobile

• نام انگلیسی

- Chamomile

• تیره گیاه: از تیره مرکبیان

• نام عربی: بابونج

• نام های دیگر: چوبان یاستیغی (در آذربایجان)، گول حاجیانه (در کردستان)

- **مکان رویش:** این گیاه در آذربایجان، فارس، لرستان، خوزستان، اطراف تهران و دماوند می‌روید. بعضی از گونه‌های دیگر بابونه در نواحی مختلف اروپا می‌روید.

- **بخش موثر اندام گیاه:** گل

- **درجه سردی و گرمی:** گرم و خشک، درجه دوم

- **خواص درمانی:**

- **فرو نشاننده ورم های گرم، باز کننده، خاصیت شل کنندگی، رفع خستگی، مقوی مغز، سردرد، زخم های دهان، خارش و جرب چشم، پاک کننده سینه، ضد یرقان، سنگ مثانه، مدر، تب بر، روان کننده حیض و موثر در بیرون آوردن بچه(قانون)**

● مدر، سردرد، سرسام، مانیای، فلج شدن، بیماری کجی دهان، سنگینی گوش، درد بینی، وزوز کردن گوش، سل، آروغ، ورم معده، قولنج (درد شکم و درد پهلو)، رفع خستگی، ورم کبد، سنگ کلیه، یرقان، امراض طحال، بیماریهای کلیه، زخمهای رَحِم، کوژپشتی، تب روزانه، تب دق، تب خونی، تب افیالوس، گرفتگی رَحِم، درد دندان، ذات الریه، ذات الجَنب، تب غشی، سیاتیک (هدایه)

● باز کردن منافذ پوست، رفع خستگی و کوفتگی از بدن، تب های عفونی، ضد نفخ، ضد تشنج، دردهای رَحِم، مُسکِن (الابنیه)

صبر

• نام علمی

- Aloe vera L.

• نام انگلیسی

- Aloe

• تیره گیاه: از تیره سریشیان

• نام عربی: صبر

• نام های دیگر: آزوای (در آذربایجان)، شَبَّیَار، آلو

ورا، انجیر بغدادی (در مازندران)، صباده ، صبره،

آلوئه ، آلوئس، ازوال

- مکان رویش: این گیاه بومی آفریقا است و در نواحی گرم هندوستان و جزایر آنتیل رویش بیشتری دارد. آلوئه ورا از جمله گیاهانی است که در صفر درجه **می‌میرد** و محیط رشد آن معمولاً باید بالاتر از 2 درجه باشد و به همین دلیل مناطق جنوبی کشور که درجه حرارت در این مناطق به صفر درجه نمی‌رسد از مناطق مستعد برای تولید این گیاه محسوب می‌شوند.

- بخش موثر اندام گیاه: برگ
- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه دوم
- خواص درمانی:
- خواب آور، ضد ریزش مو، درمان زخم های دهان، درد مفاصل، سردرد، زخم های دهان، بینی و زبان، ضد سودا، مالیخولیا، درد و خارش چشم، درد معده، یرقان، مُسهل، ورم مقعد(قانون)
- پاک کننده معده و سر از بلغم، رفع گرفتگی و انسداد کبد، تقویت دید چشم، خلط آور(الابنیه)

- داء الثعلب (خوره)، زخم سر، سردرد، بیماری کجی دهان، بیماریهای چشم، ناخنک، زکام، درد گوش، درد بینی، تنگی سینه و برونشیت، درد معده، سوء هضم، آرزوی گل خواری، قی کردن، اسهال سرد، ورم کبد، امراض طحال، یرقان، زخم مثانه، درد و بیماریهای مفاصل، درد پشت، فتق، داء الفیل، جذام، برص، پیسی ظاهر پوست، آبسه، قطره قطره آمدن ادرار، گرفتگی رَجِم، تب غشی، بواسیر، مسمومیت تب افیالوس، بند آوردن خونریزی (هدایه)

پرسیاوشان

- نام علمی

- *Adiantum capillus veneris* L.

- نام انگلیسی

- Venus's hair

- تیره گیاه: از تیره پر سرخسیان

- نام عربی: شعر الجبل، شعر الجبار

- نام های دیگر: بالگیری قره (در آذربایجان)، قیته ران (در کردستان)، چاه سیالک و سیالک (در شمال ایران)، سنبل، جنطیانا

- مکان رویش: این گیاه در نواحی مدیترانه، اروپای مرکزی و جنوبی، آمریکا و ایران (در مناطق شمالی از جمله مازندران، گیلان و در تهران در مناطق شرق، غرب و جنوب غربی) رشد می‌کند. این گیاه معمولاً در نقاط مرطوب، اماکن سایه دار و کم نور می‌روید.

- بخش موثر اندام گیاه: تمام قسمت های این گیاه

- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک(قانون)

- معتدل است به سردی و گرمی(الابنیه)

• خواص درمانی:

مدر، سردرد، بیماریهای چشم، ضد سرفه، درد گلو، سل، ورم معده، زخم شکم و امعاء، اسهال خونی، بواسیر، ورم کبد، سنگ کلیه، زخم مثانه، آبسه، خونریزی رَحِمی، زخمهای رَحِم، درد گوش، علاج زخم ها و جراحات، شکستگی ها و در رفتگی ها، بند آوردن خونریزی (هدایه)

• خلط آور، سنگ کلیه، مدر، رشد مو، دمل، ضد صفرا، ورم سینه(الابنیه)

- قابض، ریزش مو، ضد اسهال، حیض آور، ضد شوره سر، پاد زهر، تقویت موی بدن، ضد سرفه، درد طحال، یرقان، بول آور، سنگ کلیه (قانون)

اسپند

• نام علمی

- *Peganum harmala*

• نام انگلیسی

- Harmal

• تیره گیاه: از تیره نیترار یاسه

• نام عربی: حرمل

• نام های دیگر: اوزر لیک (در آذربایجان)، قانگ (در کردستان)

- مکان رویش: این گیاه در نواحی مختلف ایران از جمله تبریز، تهران، قم، دامغان، سمنان، خراسان، سیستان-بلوچستان.... می‌روید.
- بخش موثر اندام گیاه: دانه
- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه سوم
- خواص درمانی:
- خلط آور، مدر، رفع تاریکی دید، قی آور (الابنیه)
- درد مفاصل، کم سوئی چشم، مدر، قولنج، حیض آور (قانون)

رازیانه

• نام علمی

- *Foeniculum vulgare*

• نام انگلیسی

- Fennel

• تیره گیاه: از تیره چتریان

• نام عربی: شومر

• نام های دیگر: بادیان

- مکان رویش: این گیاه در مناطق مدیترانه ای بخوبی رشد می کند و در ایران در مناطق شمالی کشور در دامنه های کوههای البرز بطور خودرو می روید.
- بخش موثر اندام گیاه: ریشه، دانه، برگ
- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه اول

• خواص درمانی:

قولنج، باز ایستادن حیض، سرخچه، سرخک، افسردگی، بیماری کجی دهان، درد معده، ورم کبد، آروغ، خراشیدگی شکم و زخم امعاء، یرقان، تب یک روز درمیان، بیماریهای کلیه، آب آوردن شکم، امراض طحال، خونریزی رَحِمی، سقوط جنین، تب دق، تب بلغمی، تب ربع، تب افیالوس، مالیخولیا، سرفه کردن، اسکیزوفرنی، سنگ کلیه، گرفتگی رَحِم، سردرد (هدایه)

- افزایش شیر، تاریکی دید، مدر، ضد نفخ، ضد تب، تقویت نیروی جنسی، سردرد، سنگ کلیه، سنگ مثانه، دفع بلغم از معده، پاک کننده مثانه (الابنیه)
- تقویت دید چشم، التهاب معده، افزایش شیر، سنگ کلیه، ضد اسهال، ضد تب، پاد زهر نیش حشرات (قانون)

پنج انگشت

• نام علمی

- Vitex agnus-castus L.

• نام انگلیسی

- Vitex, Chaste Tree

• تیره گیاه: از تیره نعناعیان

• نام عربی: کف مریم

• نام های دیگر: آرکوده (در آذربایجان)، فلفل بری یا فلفل بیابانی

مکان رویش: این گیاه در نواحی مرکزی آسیا بوده ولی به علت استفاده زیاد، به نواحی دیگر از جمله مناطقی از مدیترانه و جنوب اروپا راه یافته است. محل رویش گیاه در ایران عبارت اند از: نواحی مختلف البرز، تهران، کرج، خراسان، خرمشهر، کازرون، بعضی نقاط جنوبی نزدیک به خلیج فارس، بندر عباس، صالح آباد و قم.

- بخش موثر اندام گیاه: میوه، برگ
- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه سوم

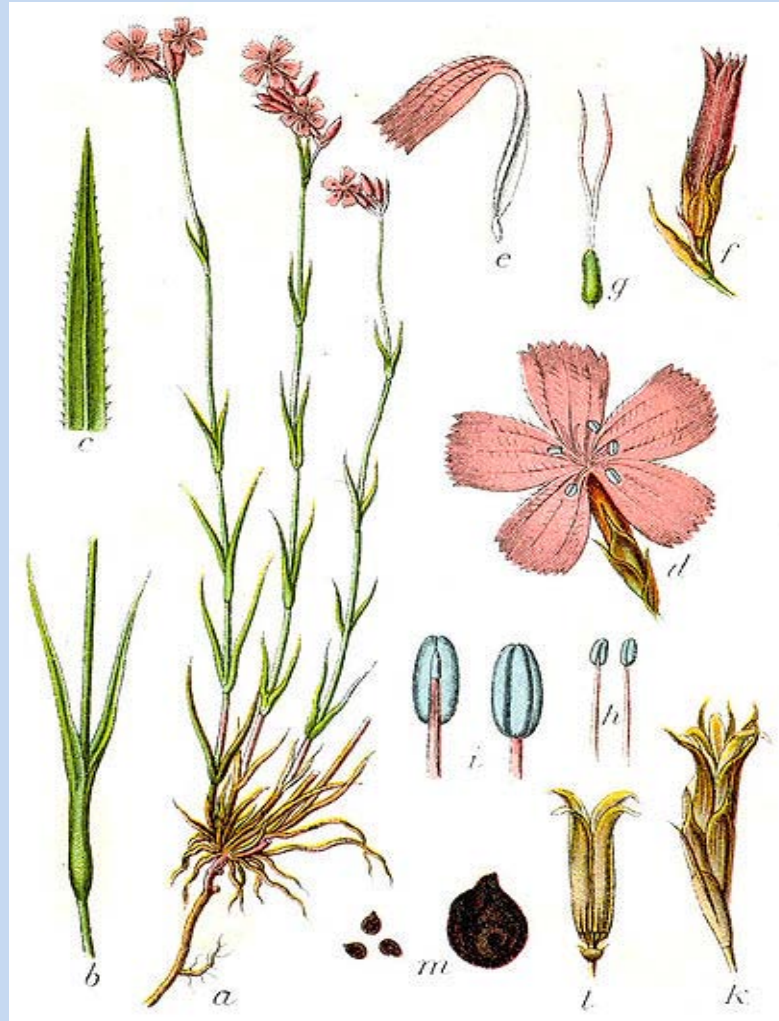
• خواص درمانی:

ورم کبد، سنگ کلیه، امراض طحال، گرفتگی رَحِم،
بیماریهای کلیه، کاهنده نیروی جنسی (هدایه)

• ضد نفخ، ضد ورم، گرفتگی های جگر و طحال، پاد
زهرنیش حشرات، دردهای طحال، دردهای رَحِم، ضد
خستگی، افزایش شیر مادر (الابنیه)

• باد شکن، ضد خستگی، باز کننده گرفتگی های طحال و
کبد، خواب آور، سر درد، دردهای رَحِم، پاد زهر نیش
حشرات و گاز گرفتگی سگ هار (قانون)

میخکی

• نام علمی

- Dianthus barbatus L.

• نام انگلیسی

- Sweet William

• تیره گیاه: از تیره میخکیان

• نام عربی: قرنفل

• نام های دیگر: قرنفل (در آذربایجان)

- مکان رویش: این گیاه در نواحی آذربایجان ، شمال و ارتفاعات البرز و نواحی جنوبی و شرقی ایران می‌روید.

- بخش موثر اندام گیاه: گل

- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه دوم، گرم و خشک، درجه سوم(قانون)

• خواص درمانی:

ریزش مو، درد بینی، درد گلو، بیماریهای قلبی،
ورم معده، قی کردن، آروغ، اسهال کردن، درد شکم
و درد پهلو، درد کبد، آب آوردن شکم، ورم کبد،
کاهش نیروی شهوت، خونریزی رحمی، گرفتگی
عضلات، درد دندان، تب غشی، سوء هضم (هدایه)

• تقویت کننده معده و جگر، خوش بو کننده دهان، ضد
استفراغ، نشاط آور (الابنیه)

• خوش بو کننده دهان، ضد استفراغ، تقویت دید چشم،
تقویت کننده معده و کبد (قانون)

شاه دانه

• نام علمی

- Cannabis sativa L.

• نام انگلیسی

- Hashish, Hemp

• تیره گیاه: از تیره شاهدانگان

• نام عربی: قنب هندی

• نام های دیگر: گنّاف یا چتّنه (در آذربایجان)، شاه
دانج، تخم بنگ، شهدانج، ماری جوانا، علف، گراس

- مکان رویش: گیاهی است که در اکثر نقاط جهان
میروید. شاهدانه در آذربایجان، فارس، اصفهان،
تهران، و شمال ایران کشت می‌شود.
- بخش موثر اندام گیاه: برگ، گل، دانه، بوته،
سرشاخه‌های گل‌دار
- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه دوم،
گرم و خشک، درجه سوم (قانون)

• خواص درمانی:

- درد دندان، سیاتیک، سردرد، سرسام (هدایه)
- باد شکن، درد گوش، شست و شوی سر با آن شوره سر را می برد، کاهنده نیروی جنسی (الابنیه)
- از بین برنده ی گوشت زاید در بدن و چشم، حیض آور، سوزش ادراری (قانون)

قسط

• نام علمی

- *Alpinia galanga* L.

• نام انگلیسی

- galanga plant, Bitter Costus

• تیره گیاه: از تیره زنجبیلیان

• نام عربی: قسط

• نام های دیگر: خولنجان، کوشنه

- مکان رویش: این گیاه بومی هند است و تا فیلیپین انتشار دارد و در سایر مناطق جنوب شرقی آسیا نیز کاشته می شود.

- بخش موثر اندام گیاه: ریشه، ساقه، تخم

- درجه سردی و گرمی: گرم و خشک، درجه سوم

- خواص درمانی:

- مدر، حیض آور، سیاتیک، خلط آور، افزایش دهنده نیروی

- جنسی، پاد زهر نیش حشرات، تقویت کننده جگر،

- قلب، طحال، درد معده و جگر (الابنیه)

● مدر، سردرد، درد گوش، فلج شدن، بیماری کجی دهان، سیاتیک، تنگی سینه و نفس، برونشیت، سکتہ (ہدایہ)

● خلط آور بر طرف کننده لکه های سیاه روی پوست بدن، سیاتیک، سستی اعصاب و ماهیچه ها، درد سینه، بول آور، دفع کننده کرم کدو، حیض آور، درد رحم، ملین، باد شکن، اغما و سرسام، پاد زهر نیش حشرات (قانون)

با تشکر از شما سروران گرامی

